Smerter
Et bio-psyko-socialt perspektiv

Karin Due Bruun, overlæge, Ph.d.

Smertecenter Syd, OUH

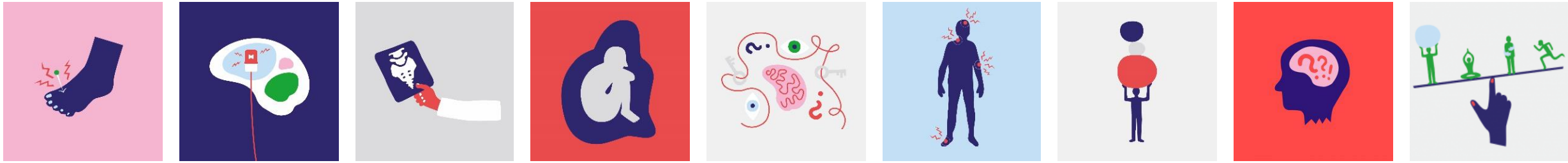

Den biomekaniske sygdomsforståelse

Rene Descartes, 1664

Systemisk sygdomsforståelse

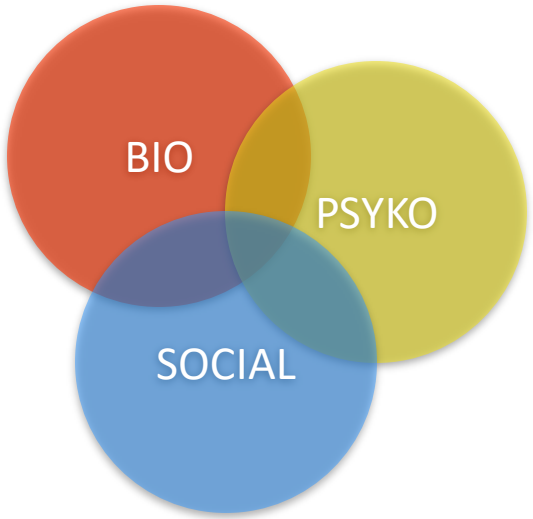

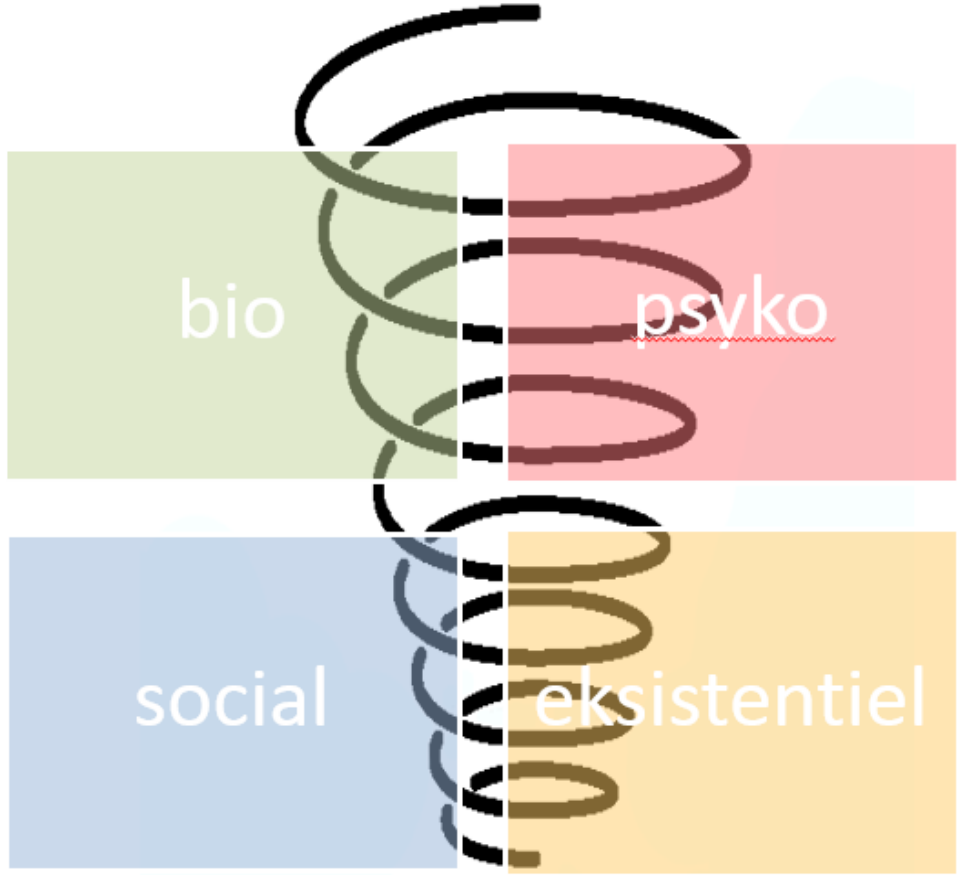

International definition på smerte

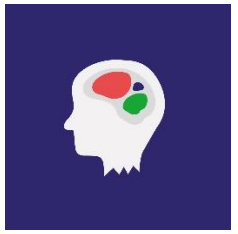

Smerte er både en sansemæssig og følelsesmæssig oplevelse

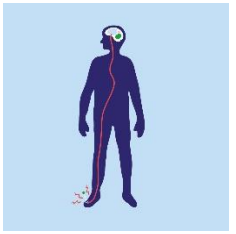

Smerteoplevelsen kan opstå i forbindelse med vævsskade, truende vævsskade eller blot være en efterligning af hvad vi forbinder med vævsskade

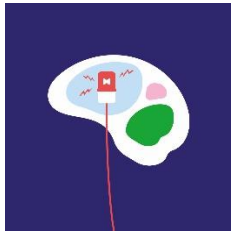

The International Association for the Study of Pain

En moderne smerteforståelse

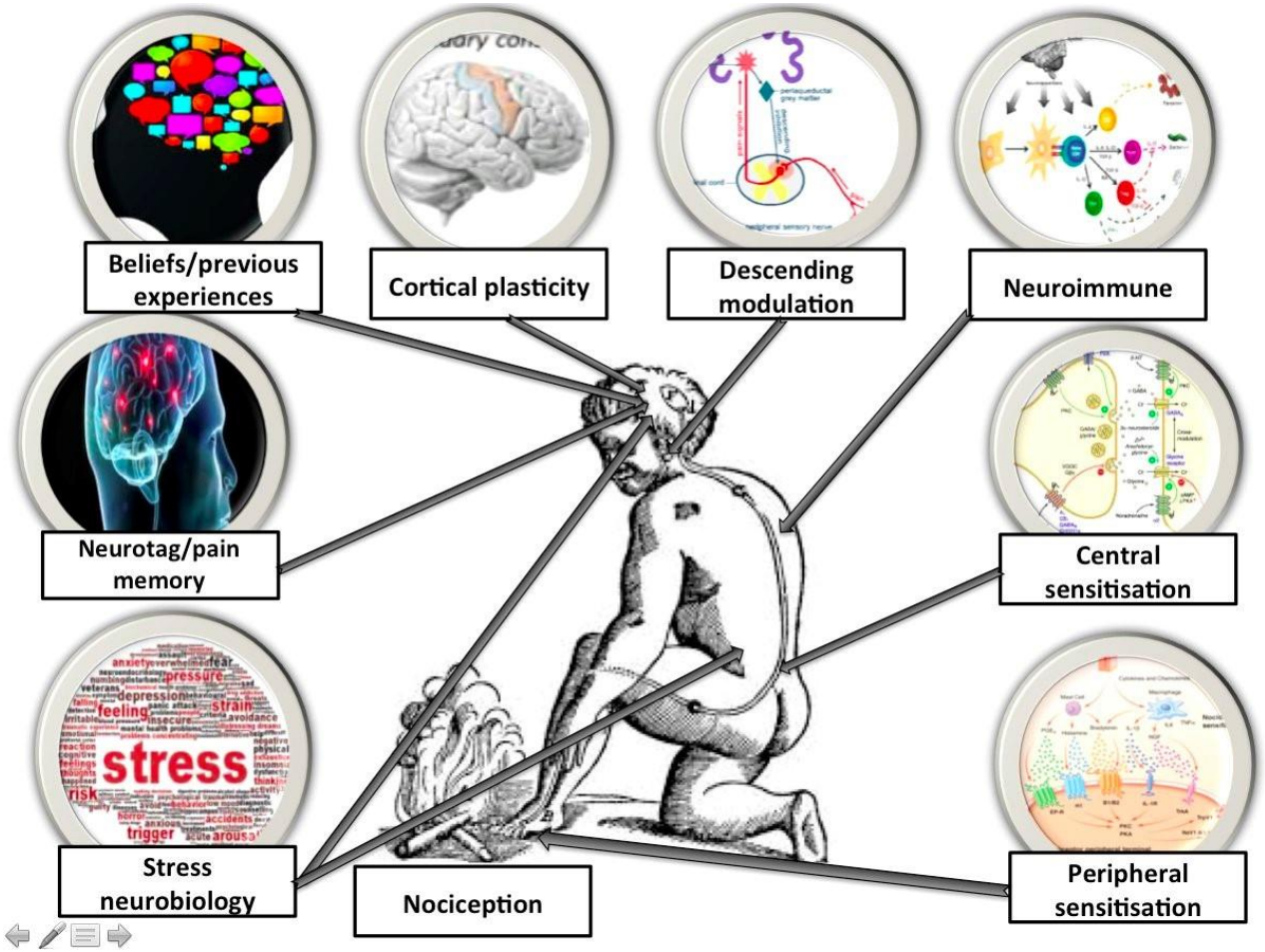

Smerteoplevelse ≠ Nociception

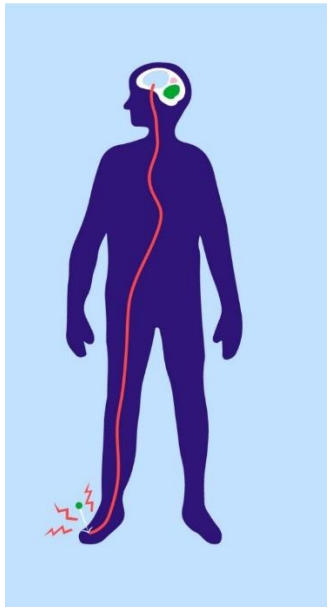

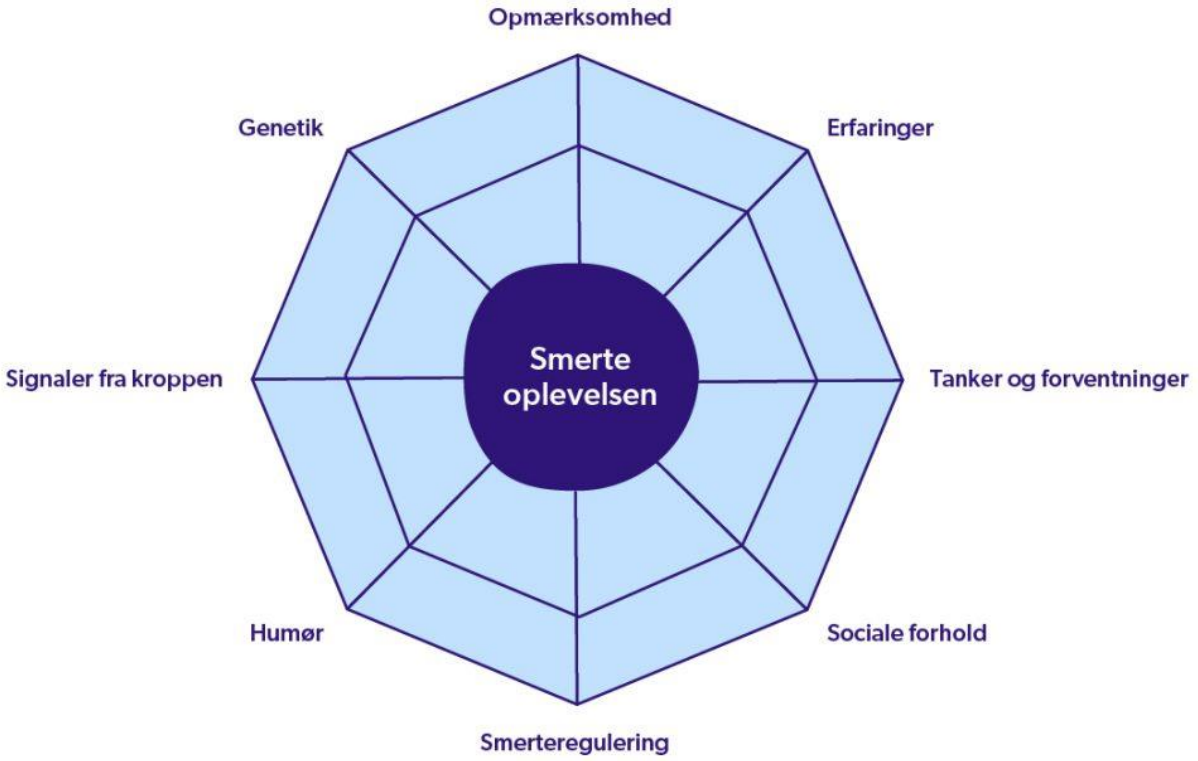

Smerte – Smerte – Smerte

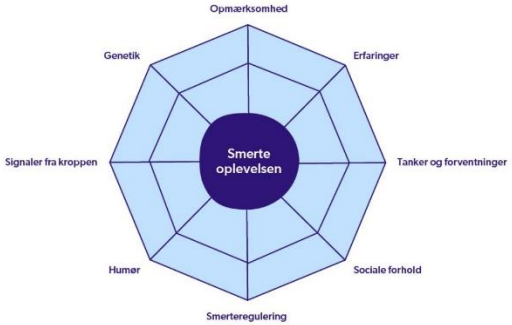

Akutte smerter

Symptom

Kroniske simple smerter

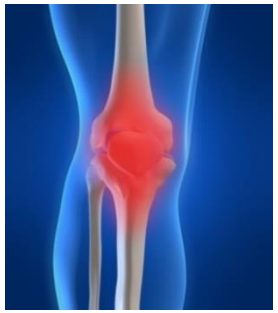

Symptom

Kroniske komplekse smerter

Sygdom

Central hyper-responsivitet

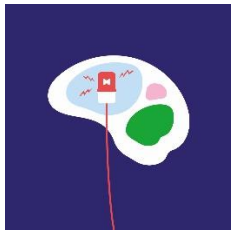

Smertesystemet skal beskytte os mod fremtidige skader

Smertesystemet kan blive hyperresponsivt

”Den defekte røgalarm”

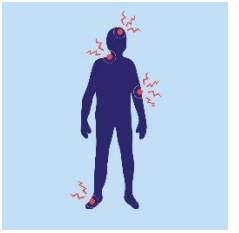

Nociplastiske smerter

Smerter der skyldes ændret nociception, på trods af, at der ikke findes vævsskade (nociceptive smerter) eller tegn på skade eller sygdom i det somatosensoriske nervesystem (neuropatiske smerter)

The International Association for the Study of Pain

Perifer sensibilisering

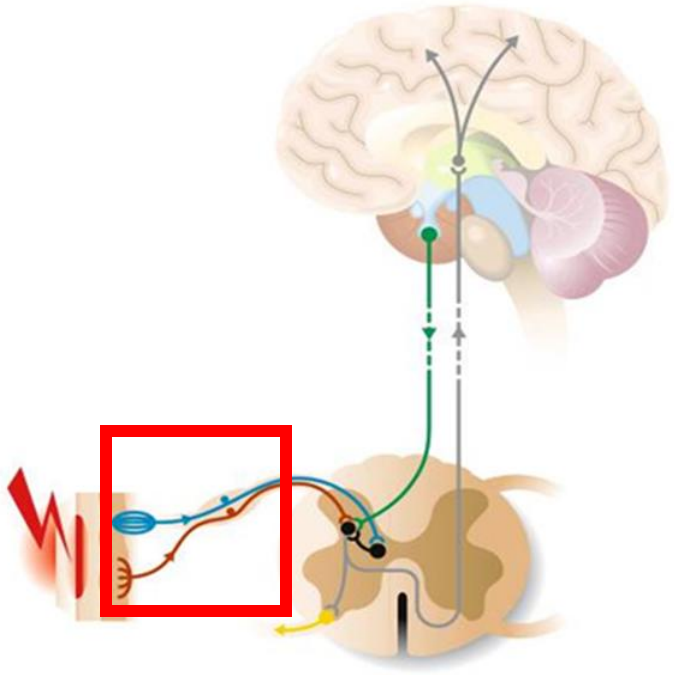

Central sensibilisering

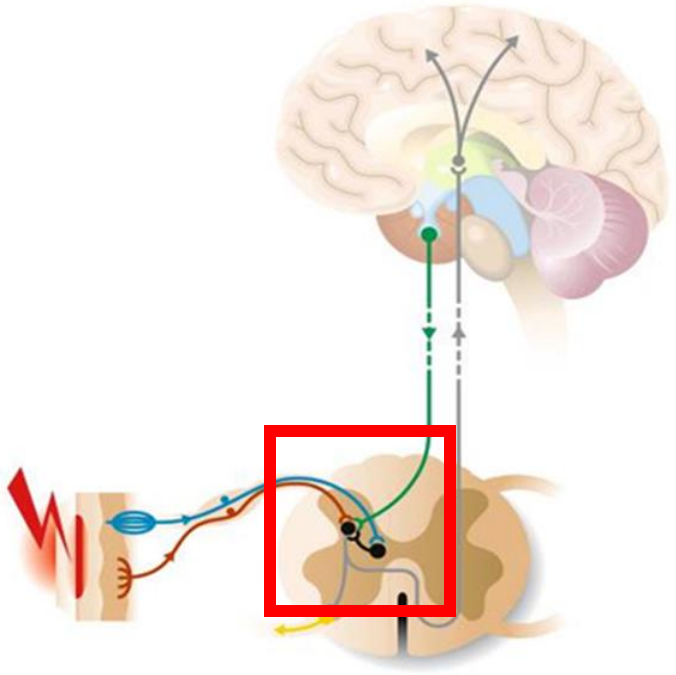

Normal smerteregulering

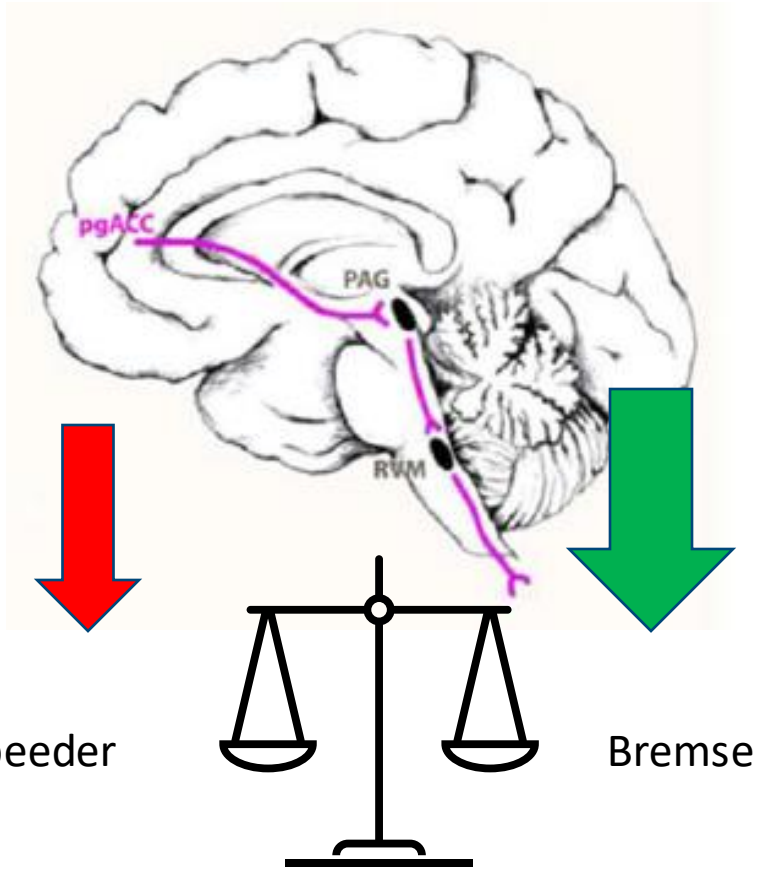

Endorfiner
Dopamin
Serotonin
Noradrenalin

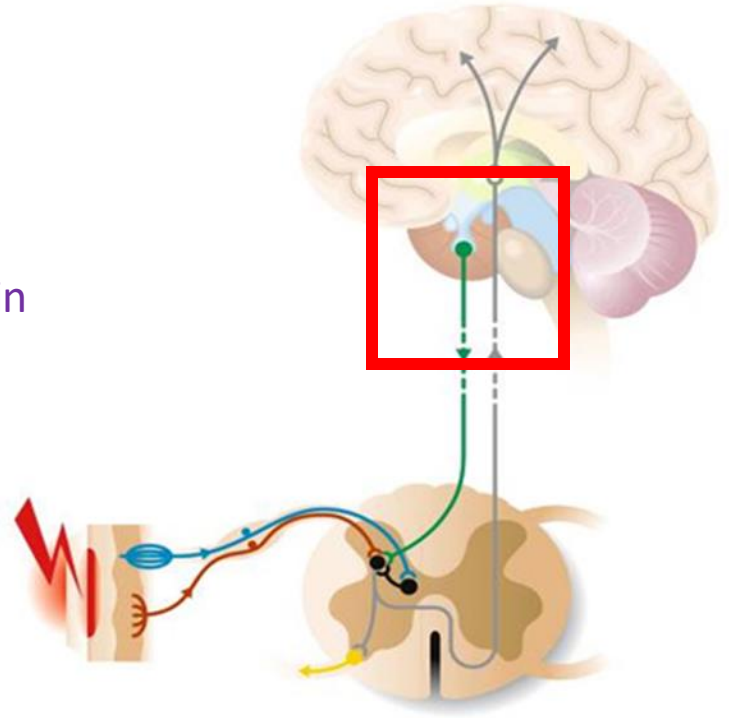

Ved kroniske smerter

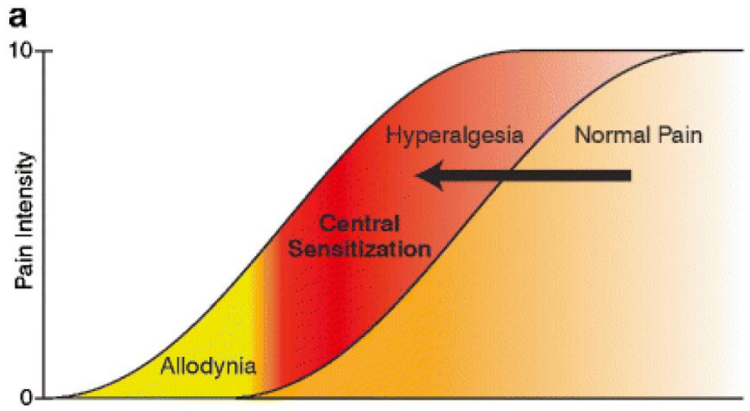

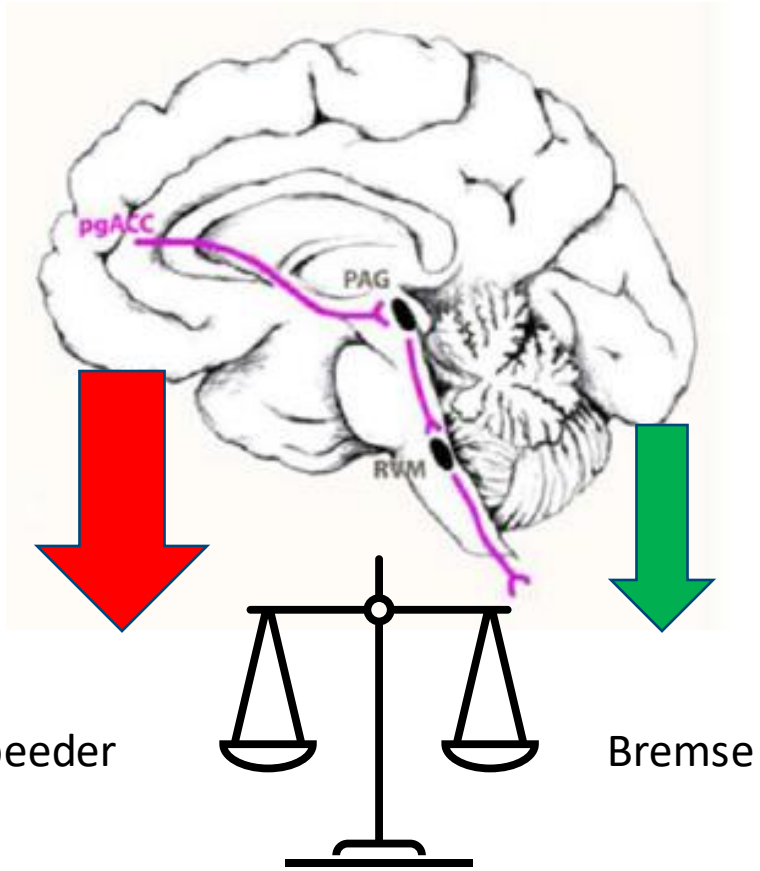

Endorfiner
Dopamin
Serotonin
Noradrenalin

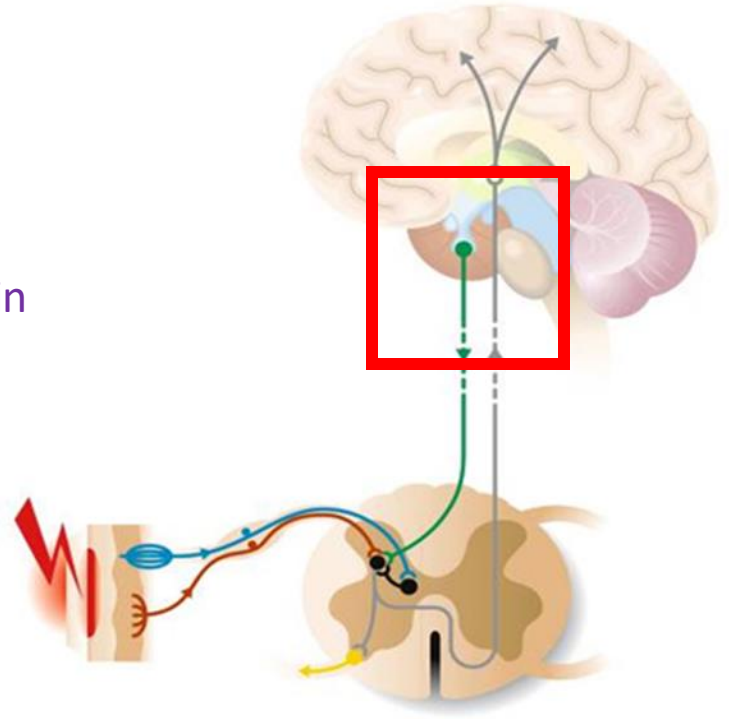

Stress neurobiologi

Ved akut stress ses

inhibering af smerter

Ved langvarig stress ses

facilitering af smerter

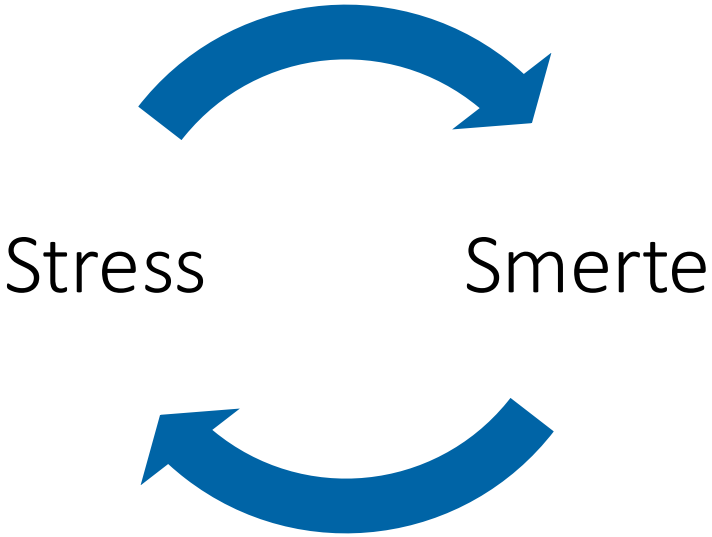

Neuroimmun reaktivitet

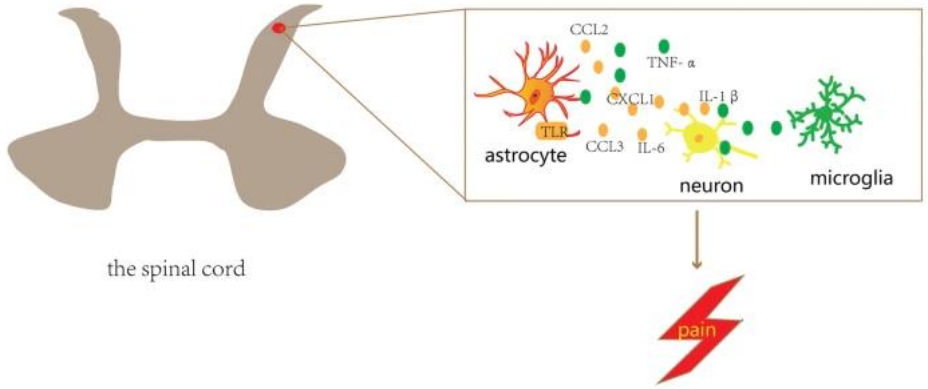

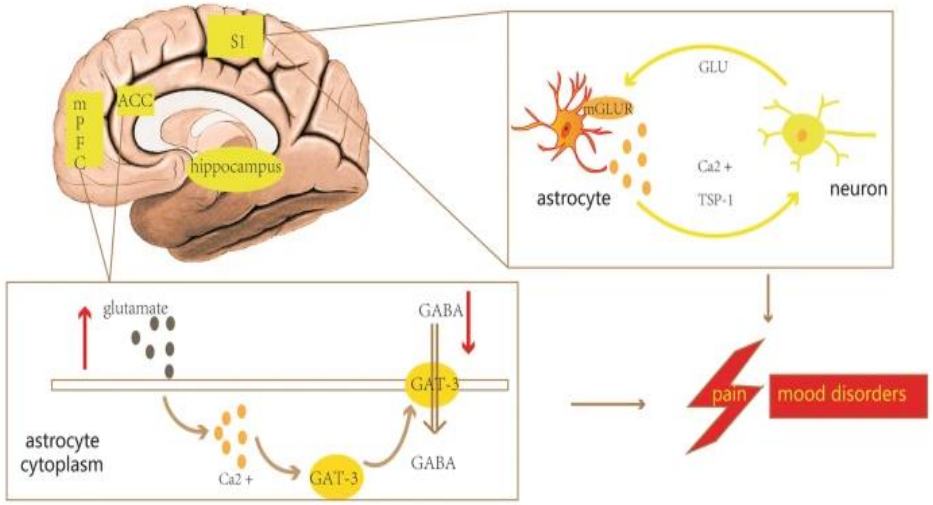

Ændret cortical plasticitet

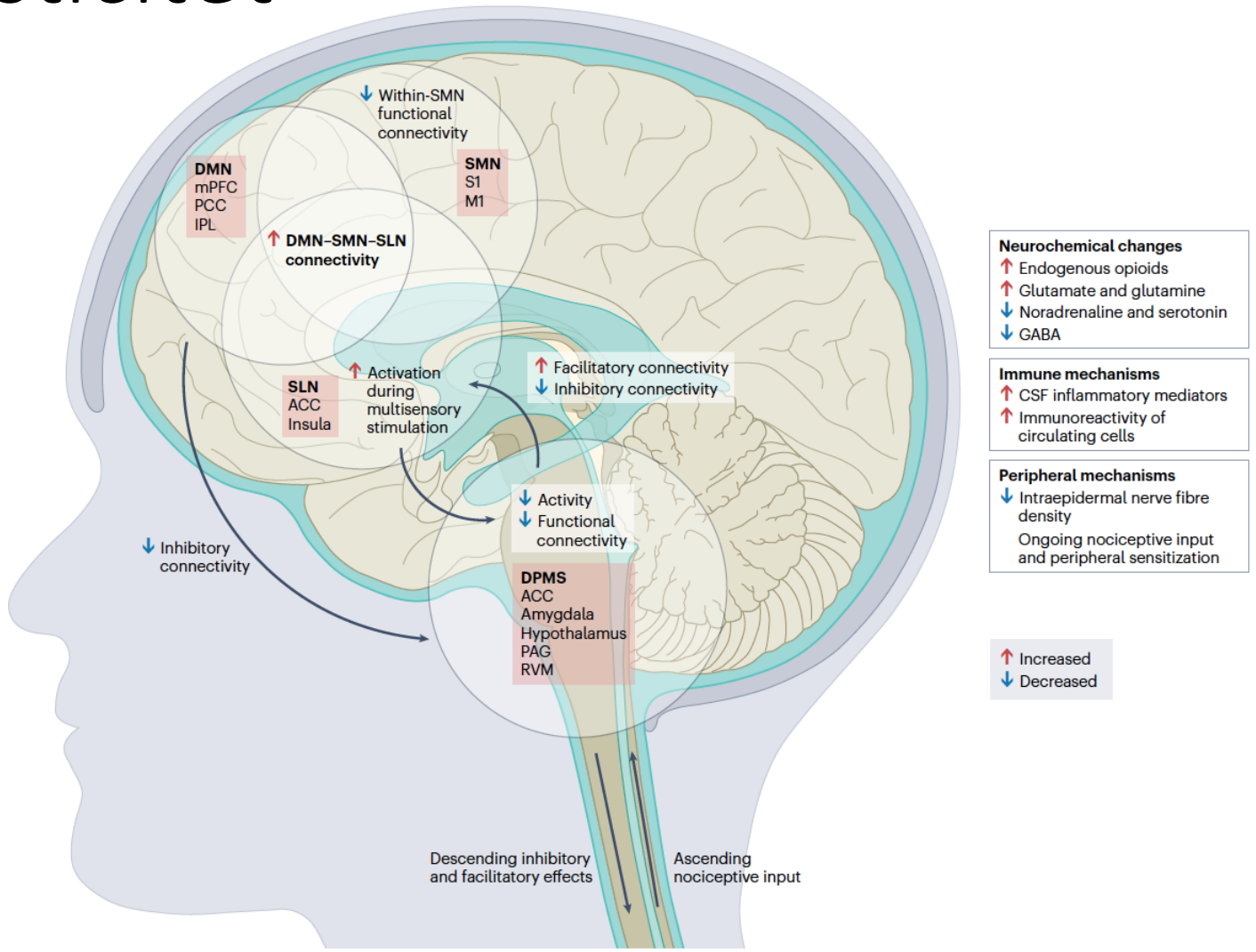

Kaplan, 2024

Det overaktive (overbeskyttende) smertesystem

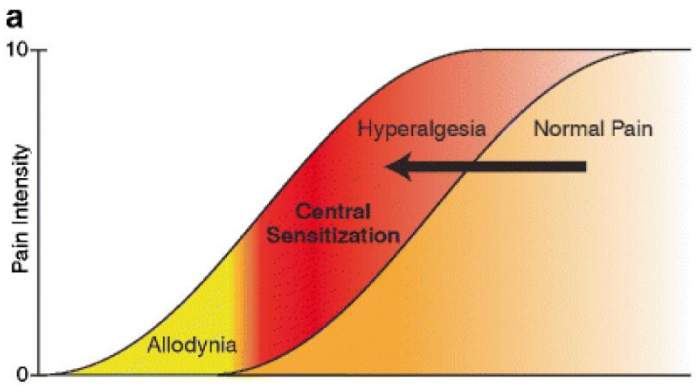

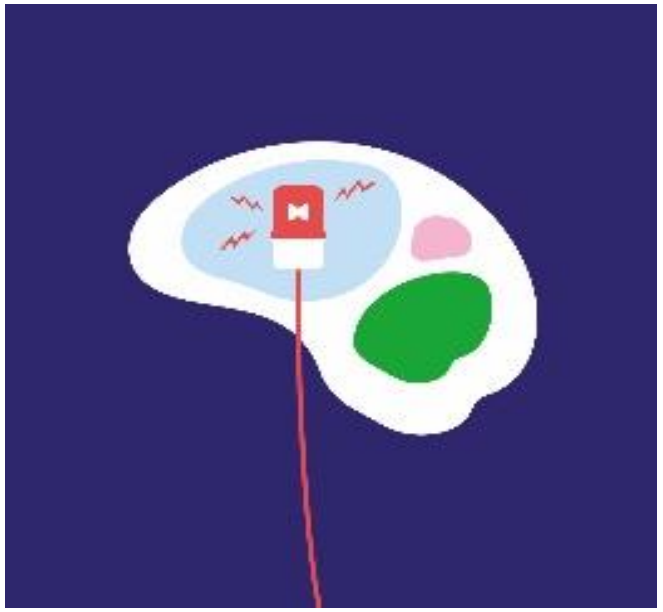

Et smertesystemet der i højere grad formidler information om

fare/trussel

end

vævsskade

Symptomer

Smertens udbredelse	Oftest lokaliseret	Større område, breder sig
Øget smerteføls omhed	Nej	Ja – Ømskindet ved berøring, tryk, kulde
Øget følsomhed for lys, lyd og lugte	Nej	Ja
Smerte påvirkes af aktivitet	Ja, kan lindre	Ja kan forværre, tiltager trods hvile, lang tid om at falde til ro
Smerte påvirkes af stress	Ja, kan lindre	Ja, kan forværre
Smerte påvirkes af kulde, omskifteligt vejr mm	Nej	Ja
Søvnforstyrrelser	Ikke typisk	Udtalt, særligt hyppige opvågninger
Hukommelse/koncentration (mental udtrætning)	Ikke påvirket i udtalt grad	Ofte påvirket i udtalt grad
Fatigue (fysisk udtrætning)	Passer med den fysiske aktivitet	Ses også ved let aktivitet

Spørgsmål eller kommentarer?

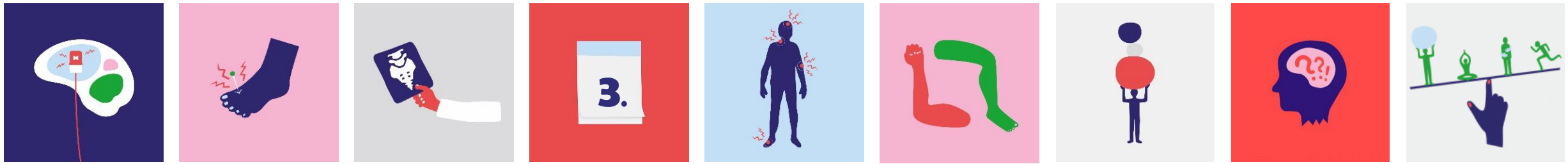

PAUSE

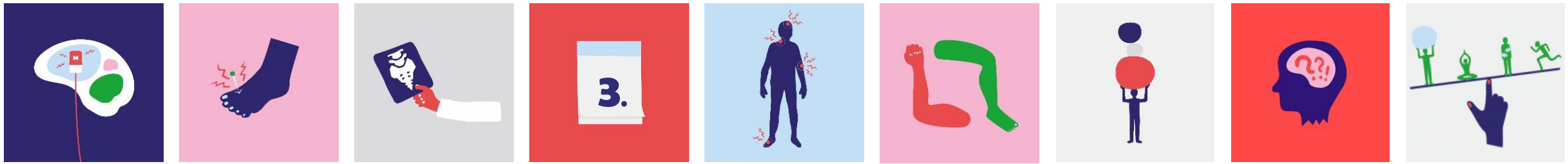

3P modellen

Wright, 2018

Det overaktive smertesystem – en kompleks forklaring

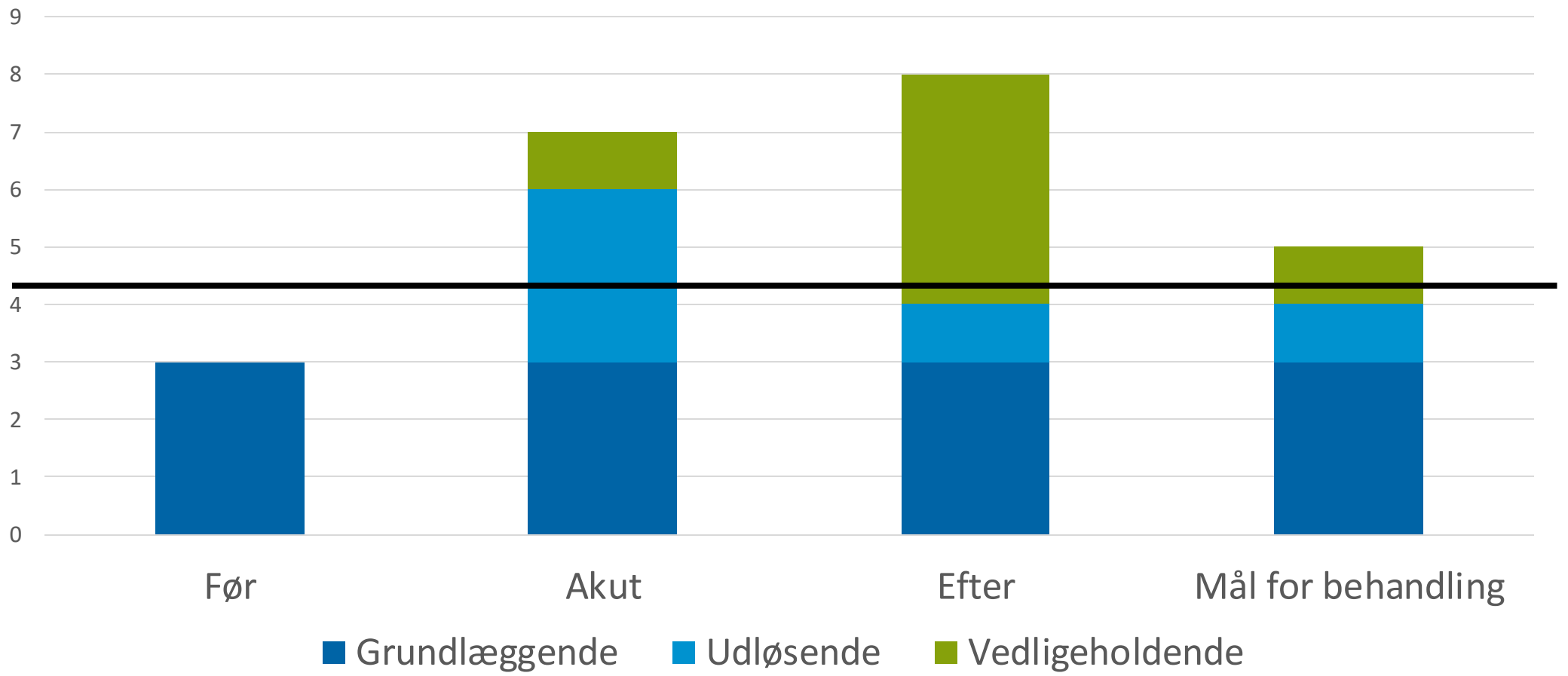

En kompleks forklaring

- Grundlæggende
- Genetik
- Sygdomme og voldsomme oplevelser
- Årvågenhed/bekymringstendens

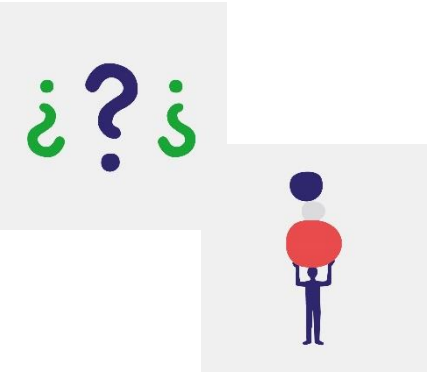

En kompleks forklaring

- Grundlæggende
  - Genetik
  - Sygdomme og voldsomme oplevelser
  - Årvågenhed/bekymringstendens
- Udløsende
  - Ulykke
  - Akut sygdom
  - Stress

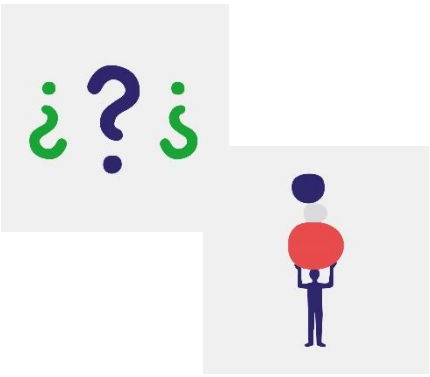

En kompleks forklaring

- Grundlæggende
  - Genetik
  - Sygdomme og voldsomme oplevelser
  - Årvågenhed/bekymringstendens
- Udløsende
  - Ulykke
  - Akut sygdom
  - Stress
- Vedligeholdende
  - Uhensigtsmæssige strategier
  - Katastrofe/bekymringstanker
  - Manglende diagnose

En kompleks forklaring

- Grundlæggende
  - Genetik
  - Sygdomme og voldsomme oplevelser
  - Årvågenhed/bekymringstendens
- Udløsende
  - Ulykke
  - Akut sygdom
  - Stress
- Vedligeholdende
  - Uhensigtsmæssige strategier
  - Katastrofe/bekymringstanker
  - Manglende diagnose

- Lægge puslepillet og ændre på noget

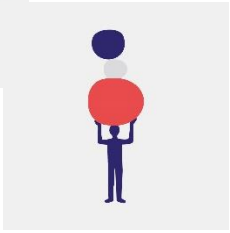

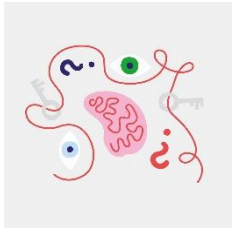

Vedligeholdende (ydre faktorer)

- Diagnose usikkerhed
- Gentagne undersøgelser
- Manglende forståelse fra omgivelser
- Økonomisk usikkerhed
- Familieproblemer

Vedligeholdende (indre faktorer)

- Smerteforståelse
- Frygt for smerter
- Bekymring
- Selvkritik
- Presser sig selv
- Angst/depression
- Stress

Behandling rettet mod smertesystemet

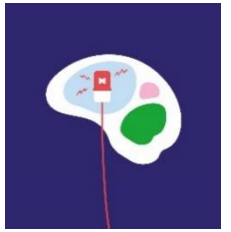

Viden gør hjernen tryg!

At vide hvad der påvirker smertebremsen

At vide hvad der påvirker smertespeederen

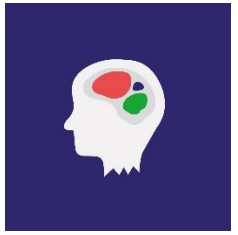

Smerte edukation – perspektiv skifte

Forklaring der kun er vævsbaseret
Smerter er tegn på fare
Smerter skal undgås
Behandleren skal fixe smerten

Forklaring der også er ”hjerne” baseret
Smertesystemet kan være blevet overbeskyttende
Smerten er kompleks men kan påvirkes
Patienten kan selv gøre noget

Smertekurven

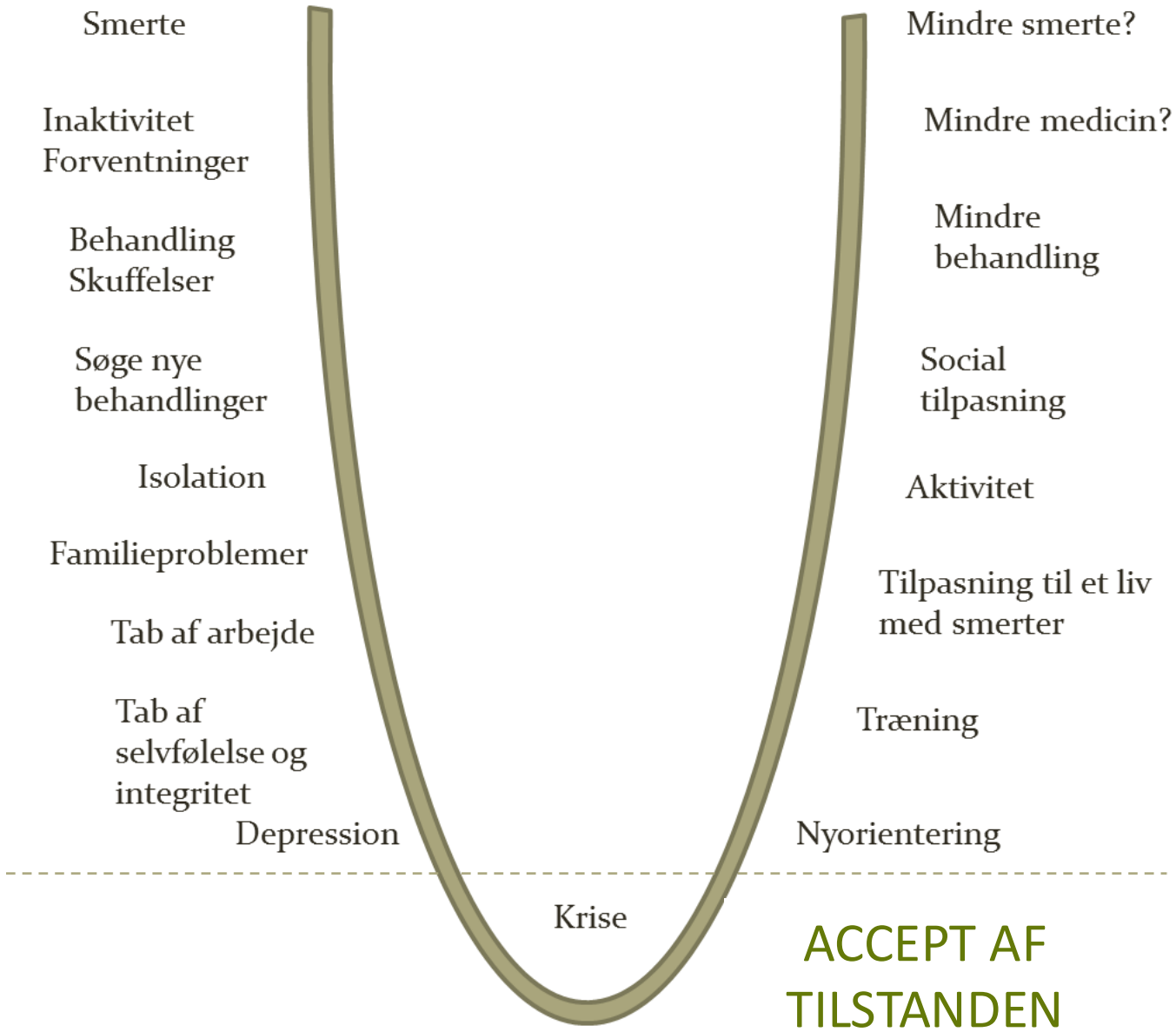

Undgåelse eller udholdenhed

Boom and bust

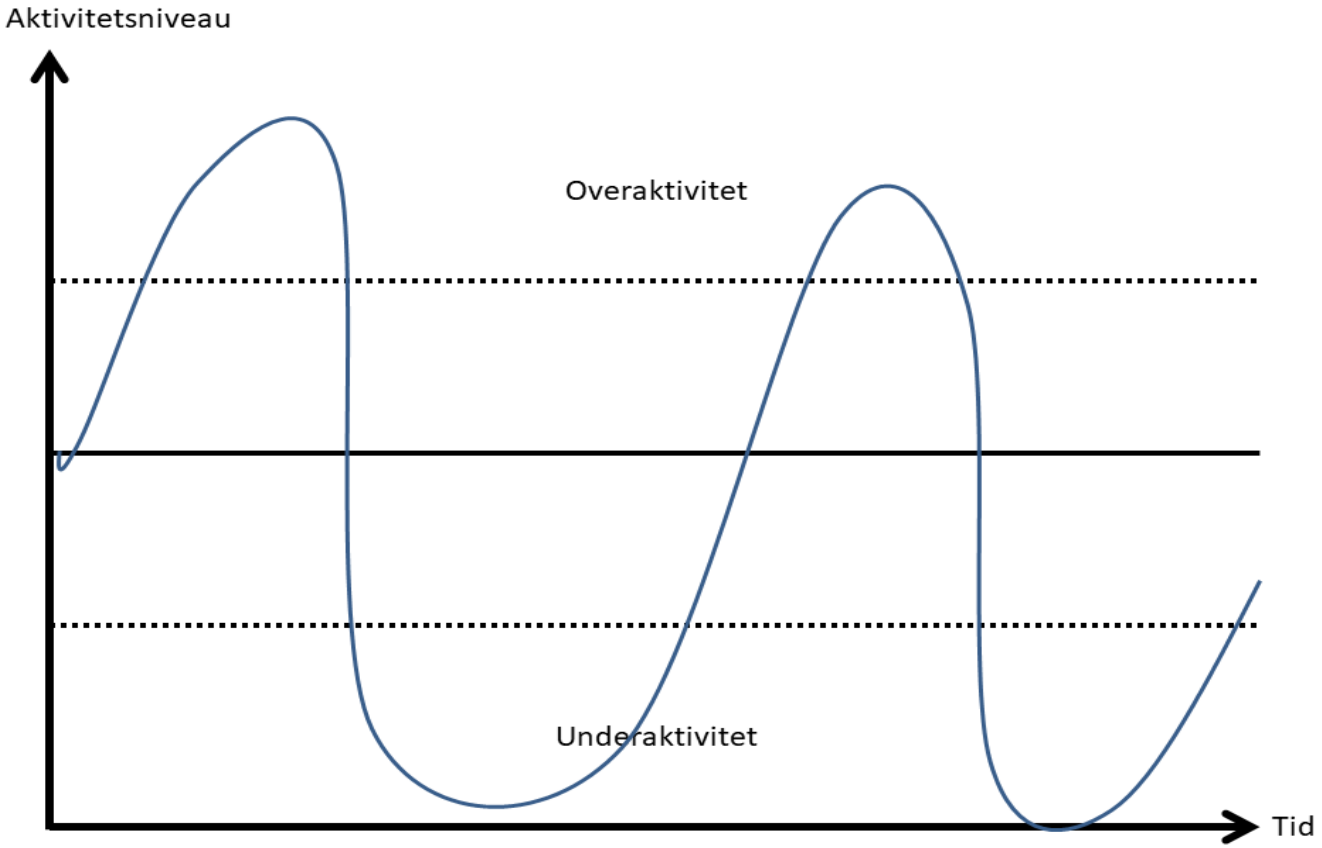

Forstå dig selv – kognitiv adfærdsterapi

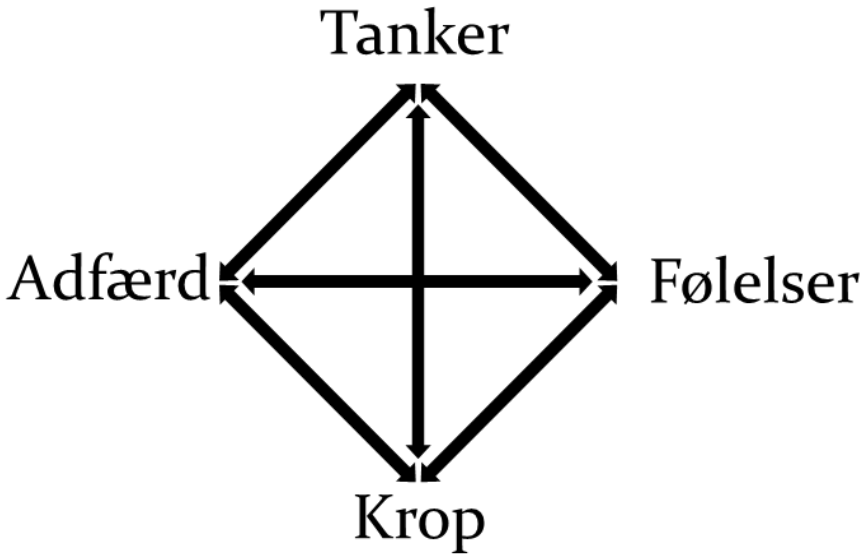

Behandling rettet mod smerte bremsen

- Værdier – hvad vil du have mere af?
- Afspænding – aktivering af ro-hvile systemet
- Mindfulness – at finde fred med det der er

Hvad vil du have mere af?

Undgåelse

Symptomer og ubehag

Hvem og hvad er vigtige?

Engageret handling

Afspænding

Centralt element indenfor kognitiv terapi

Udgangspunkt i kropslige fornemmelser

Indvirkning på flere smerterelaterede problemer

Får nervesystemet i ro

Mindfulness

MBSR er udviklet til smertepatienter

Ved at adskille den sensoriske smerte komponent fra den kognitive og emotionelle at opnå reducering i lidelse

Ikke et ønske om kontrol over smerte, men en måde at være med smerten på

"At være fuldt opmærksom og til stede i øjeblikket, bevidst og uden at være vurderende." *Jon Kabat-Zinn*

Medicinsk behandling

Dæmper smerte speeder

GABAPENTIN

LYRICA

Øger smerte bremse

AMITRIPTYLIN
NORITREN
DULOXETIN
VENLAFAXIN

At lære at leve med kroniske smerter er en proces

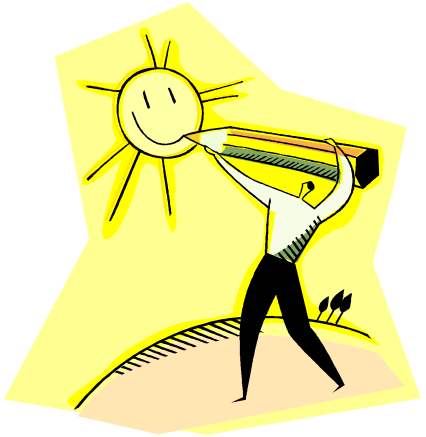

Både for den smerteramte og familien

- Afhænger af personlighed
- Viden
- Tager tid
- Grad af motivation
- Grad af accept

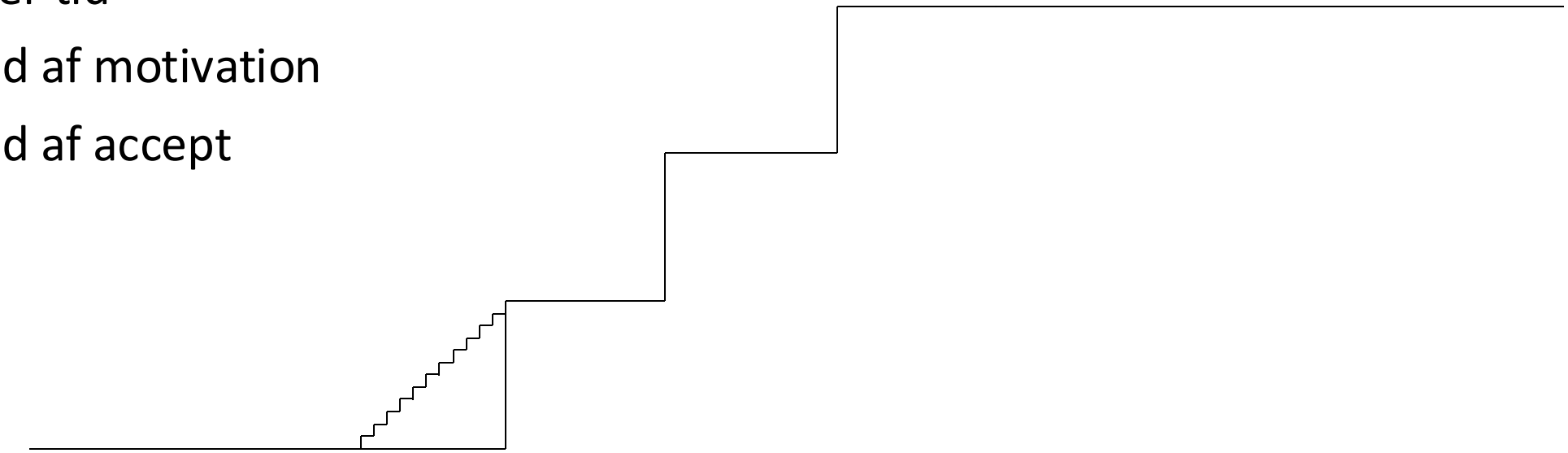

Spørgsmål eller kommentarer?

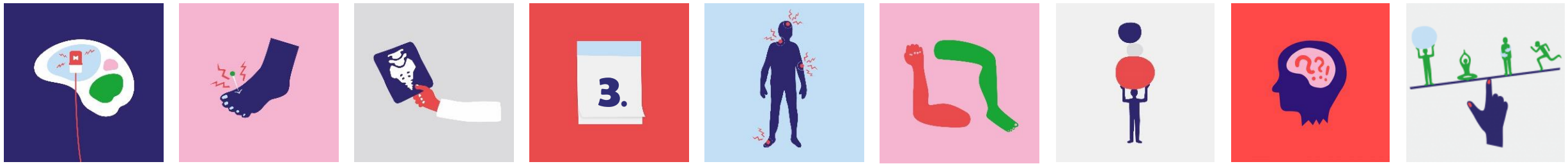

Smerteinfo

Tak for opmærksomheden

Smerte er en oplevelse

Smerte er en oplevelse, der dannes i hjernen ud fra et komplekst samspil mellem en lang række faktorer.

Akutte smerter - en livsnødvendig røgalarm

Akutte smerter er en livsnødvendig røgalarm. Et vigtigt signal om, at noget kan være galt som vi skal handle på.

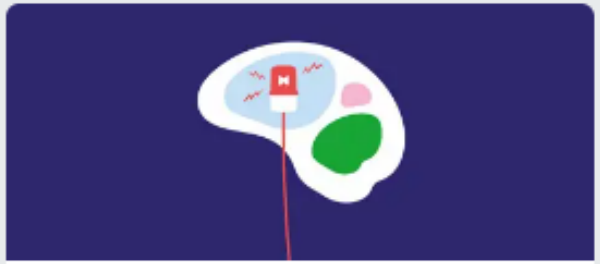

Kroniske smerter - hvad betyder det?

Når smerter har varet mere end tre måneder kalder vi dem kroniske.